

teessa luterilaiselle kirkolle oli saatava aikaan kuuluva legimiteetti ja kirkollisen elämän vakaus. Kirkkolain uudistaminen oli lähtenyt liikkeelle ajan hengessä ja sen vaatimusten mukaisesti. Hanke viivästyi ja aika ajoi ohi. Pyrkimyksiin kirkkolain uudistamiseksi sisältyi kuitenkin jatkumo. Tengström ennakoii monin kohdin tulevaa kehitystä ja osoitti kaukonäköisyyttä omassa ajassa. Björkstrand nostaa hänen merkityksensä uuteen arvoon tiellä kohti uutta kirkkolakia.

SEPPO VÄÄTÄINEN
TEOL. LIS., KERAVA

JOHANNA HURTIG & MARI LEPPÄNEN (TOIM.)

Maijan tarina: Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö yksilön ja yhteisön trauma. Helsinki: Kirjapaja 2012. 168 s.

Vuoden kristilliseksi kirjaksi vuonna 2012 valittu *Maijan tarina* herätti paljon huomiota heti julkaisunsa jälkeen. Mediassa oli sitä ennen puitu katolisessa kirkossa paljastuneita lasten hyväksikäyttötapauksia. Myös suomalaisen Adventtikirkon, Rauhahan Sana -lestadiolaisuuden ja vanhoillislestadiolaisuuden parissa ilmi tulleita syytöksiä samasta asiasta oli julkaistu lehtien palstoilla.

Kirjan toimittajat tarttuivat siis ajankohtaiseen aiheeseen. Teos on yritys tarkastella lasten seksuaalista hyväksikäyttöä päivälehtiä syvemmillä tasolla. Kirja on pohjimmiltaan tapauskertomus, jota asian tuntijat tarkastelevat omista näkökulmistaan. Yhdestä tapauksesta he nostavat esiin hyväksikäyttöön liittyviä yleisiä piirteitä, syitä ja seurauksia niin uhrin, tekijöiden kuin yhteis-

sön kannalta. Teoksen intentiona on yhtäältä osoittaa, millaista väkivaltaa uskonnollisessa yhteisössä voi tapahtua ja on tapahtunut. Toisaalta se selittää, miksi niin on tapahtunut ja tapahtuu. Lisäksi teoksella on muitakin tarkoituksia.

Kirjan aloittava Maijan kertomus on karu tarina. Se paljastaa hyväksikäytön kaikki puolet: teot, tapahtumat, tekijät, vaikutuksen uhrin elämään ja sen, kuinka vanhoillislestadiolainen uskonyhteisö, oma perhe mukaanlukien, sulki silmänsä ja syyllisti uhrin. Siskon poikaikästä ja tämän veli raiskasivat Maijan ensimmäisen kerran tämän ollessa yhdeksänvuotias. Seksuaalinen hyväksikäyttö jatkui teini-iässä, jolloin hyväksikäyttäjien määrä kasvoi. Hyväksikäyttö perhepiirissä loppui vasta kun pahasti traumatisoitunut, laimautunut ja puolustuskyvytön Maija sai lopulta kerrotuksi isälleen, että siskon puoliso kiusasi häntä. Vaikeudet tuntuivat helpottuvan, kun Maija perusti oman perheen turvallisen, samaan uskonyhteisöön kuuluneen miehen kanssa.

Itsenäistyminen, aikuistuminen ja perheellistyminen laukaisivat kuitenkin Maijan muistot. Hän kertoi kaiken siskoilleen ja vanhemmilleen. Nämä syyttivät tapahtuneesta Maijaa ja tyytyivät siihen, että miehet pyysivät tältä tekojaan anteeksi. Perhe asettui miesten puolelle ja kielsi Maijaa puhumasta tapahtuneesta.

Koska vanhoillislestadiolaisuus on Maijan hengellinen koti, hän haki tukea liikkeen puhujista, jotka niin ikään pitivät anteeksipyyntöä riittävänä tapahtuneen sovituksena. Rikosoikeudellisesti teot vanhen tuivat, joten asiaa ei voitu viedä oikeuteen. Miehensä, muutaman harvan ystävän ja pitkän terapian avulla hän vuosien myötä hiljalleen selvisi, vaikka oman hyväksikäytön selvitys lähimpiirissä ja lopulta paikallisen yhteisön kokouksissa oli raskasta ja uhria ymmärtämätöntä. Maijaa auttoi viimein myös se, että vanhoillislestadiolaisen liikkeen johto julkisesti tuomitsi lasten hyväksikäytön.

Maija on peitenimi. Kirjassa pyritään muutenkin antamaan mahdollisimman vähän tietoja Maijan elämästä, mikä on saanut jotkut epäilemään koko tarinan todenperäisyyttä. Lukijan kannalta olisikin suuri helpotus todeta satasisvuihen kertomus kokonaisuudessaan fiktiiviksi. Kuitenkin juuri lukijan epäusko ja torjunnan tarve osoittavat konkreettisesti niitä vaikeuksia, mitä hyväksikäytön uhrit joutuvat usein kohtaamaan. Heitä ei uskota.

Psykoterapeutti Eero Salin valottaa artikkelissaan muun muassa hyväksikäytön moninaista vaikutusta uhuriin. Lapset eivät yleensä osaa tai pelottelun takia eivät uskalla hakea apua omalta perheeltään. Siksi he jäävät yksin, eristäytyvät ja saattavat saada itsetuhoisia piirteitä. Aikuisena traumat vaikeuttavat parisuhdetta ja perhe-elämää.

Sosiaalityön professori Merja Laitinen puolestaan tarkastelee, mitä eri tietämisen tasoja lapsen seksuaalisen hyväksikäyttämisen julkiseksi tuleminen sisältää. Hän puhuu hiljaisesta tietämättömyydestä, siitä, kuinka kukaan ei näe uhrin tilannetta. Hiljaisuutta vahvistaa se, ettei uhrin kertomuksia uskota. Kun hyväksikäyttöä ei pidetä mahdollisena, se jää uhrin yksityiseksi ongelmaksi. Tietoinen hiljaisuus ja tietämätön puhe vaikeuttavat uhrin selviytymistä ja asian oikeudenmukaista käsittelyä. Laitinen nostaa esille, kuinka varsinkin pienissä yhteisöissä seksuaalisen rikoksen uhreista juorutaan. Heistä tulee julkista riistaa, mikä traumatisoi uhreja entisestään. Vasta niin sanotulla tietoisella puheella on tervehdyttävä vaikutus niin uhrin kuin koko yhteisön kannalta. Ammatillinen suhtautuminen ja asioiden käsittely auttavat uhria, samoin niin sanottu vaikuttamispuhe, jota *Maijan tarina* -teos myös edustaa.

Pastori, systemaattisen teologian alalta väitöstutkimustaan tekevä Heikki Nenonen selittää vanhoillislestadiolaista moraalijattelua. Hänen mukaansa se on niin sanottua pietistis-peräistä uskonetiikkaa, jossa

oikean ja väärän ymmärtäminen on sidoksissa uskoon ja sen välityksellä tulevaan uuteen ymmärrykseen.

Vanhoillislestadiolaisuudessa moraalisia ongelmia ja vaikeuksia käsitellään synteinä. Pahat teot ovat syntejä eli uskonelämän ongelmia. "Uskovien kesken" ne ratkaistaan pyytämällä anteeksi, jonka jälkeen saadaan anteeksianto. Asia tulevat sovittuiksi synninpäästössä. Nenonen osoittaa, kuinka Maijan eli uhrin kannalta hyväksikäyttö oli rikkollista toimintaa, mutta vanhoillislestadiolaiselle uskonyhteisölle se oli hengellisen elämän ongelma, joka ratkaistiin hyväksikäyttäjien synninpäästöllä. Tästä syystä Nenosen mukaan esivaltauskolliseksi profiloituneessa vanhoillislestadiolaisuudessa eläkin ristiriita. Yhtäältä lakien noudattaminen, nuhteeton elämä ja kansalaisvelvollisuuksien täyttäminen ovat ihanteita. Toisaalta asioiden uskonnollinen käsittely ja ratkaisu vievät liikkeen jännitteeseen yhteiskunnan oikeustajun kanssa.

Kirjan toinen toimittaja Johanna Hurtig käsittelee Maijan kertomusta lastensuojelun, sosiaaliryön ja yhteiskuntatieteiden näkökulmista. Hän nostaa siitä esiin väkivallan monet eri muodot ja pitkäkestoisuuden sekä sukupuolen merkityksen. Maijan tarinasta käy hänen mukaansa ilmi, kuinka hengellisen vallan ja toimijuuden ulkopuolelle torjutut naiset eivät pysty muuttamaan tapahtumien kulkua. Miesten olemukseen liitetty heikkous eli seksuaalinen himo ei heikennä heidän yhteisöllistä asemaansa. Miesten lankeemukset syntyivät eli tilapäiset poikkeukset liikkeen opetuksesta annetaan anteeksi heidän heikkoutensa perusteella ja siksi teot eivät vähennä miesten arvostusta yhteisössä. Liikkeen yhteisöllisyys puolestaan vaikuttaa siihen, että yksilön oikeuksien vaatiminen tulkitaan itsekkyydeksi, mikä puolestaan syyllistää uhreja. Hurtig pitääkin Maijan tarinaa kuvauksena yhteisöllisestä sairaudesta, jossa uhrista tuli moraaliltaan vinoutu-

neen yhteisön kannalta vihollinen. Koska vanhoillislestadiolaisuudessa pahuus torjutaan anteeksiantamuksella, liikkeen moraalit vääristyy.

Maijan tarinan tehtävänä ei ole vain analysoida ja selittää lasten hyväksikäyttöä. Sen tarkoituksena on myös tukea hyväksikäytettyjä selviämään elämässään ja elämästään vanhoillislestadiolaisuuden keskellä. Kirjan tekijöistä moni on vanhoillislestadiolainen tai muilla tavoin perehtynyt siihen syvällisesti. Tätä ei salata lukijalta kuten ei sitäkään, että tekijöistä ainakin osa haluaa uudistaa tai muuttaa liikettä. Varsinkin Hurtigin artikkelin loppupuoli on suora luettelo erilaisista uudistustarpeista.

Maijan tarina voikin perustellusti nähdä kirjoittajakuntansa ja sisältönsä takia myös kirkkohistoriallisena dokumenttina vanhoillislestadiolaisen liikkeen 2000-luvun sisäisestä murroksesta. Tämä ei silti yhtään vähennä kirjan merkitystä tai antia. *Maijan tarina* on ajattelemaan herättävä ajankohtainen teos, joka onnistuu poleemisista piirteistäänkin huolimatta siinä mitä se lupaa. Se antaa vaietulle äänen ja tulkitsee tapahtuneen syytä.

MARJO-RIITTA ANTIKAINEN
DOS., HELSINKI

AINI LINJAKUMPU
Haavoittunut yhteisö:
Hoitokokoukset vanhoillis-
lestadiolaisuudessa.
Tampere: Vastapaino 2012.
270 s.

Yliopistonlehtori Aini Linjakumpu on laatinut hoitokokouksia koskevan tutkimuksensa osana Suomen Akatemian rahoittamaa ja yliopisto-lehtori Mika Luoma-ahon johtamaa projektia Lestadionismi: poliittinen teologia ja kansalaisuskonto maallistuvassa Suomessa. Linjakumpu

tunnetaan myös "tunteiden politiikan" ja poliittisen islamin tutkijana.

Teoksessaan *Haavoittunut yhteisö* Linjakumpu selvittää Suomen vanhoillislestadiolaisuudessa (SRK) erityisesti 1970-luvulla julkista huomiota saaneita niin sanottuja hoitokokouksia, jotka olivat lähtökohtaisesti sielunhoidollisia neuvonpitoja. Hoitokokousten huippukausi osui vuosille 1978–1979. Vuodesta 1980 alkaneen "liennytyksen" jälkeenkin niitä on jossain määrin ollut, mutta tiettävästi osittain eriluonteisina kuin liikkeen kriisikautena. Nämä tilaisuudet ovat 2000-luvulla olleet jatkuvasti esillä mediassa erityisesti internetin keskustelupalstoilla.

Linjakumpu on koonnut aihepiiristä muistitietoa. Lisäksi hän käyttää internet-lähteitä ja lehdistöä. Hän ei näytä tukeutuvan arkistolähteisiin, eikä käytä esimerkiksi paikallisten rauhanhdistysten tai SRK:n arkistoaineistoa. Hoitokokouksista olisi ollut myös pöytäkirja-aineistoa. Eri asia on, olisiko Linjakumpu saanut sitä halutessaan käyttöönsä. Kirjallisuusluettelo on laaja (s. 249–257), mutta ei kovin edustava tutkimuksen näkökulmasta. Tekijä ei esimerkiksi käytä väitöskirjaani *Pohjois-Suomen lestadiolaisuuden poliittis-yhteiskunnallinen profiili 1905–1929* (1988), vaikka se luo historiallista pohjaa myös tämän päivän lestadiolaisuuden yhteiskunnallisen roolin pohdiskelulle.

Tutkijan ote on vahvasti yhteiskuntatieteellinen, erityisesti politiikatieteeseen painottuva. Linjakumpu tarkastelee hoitokokouksia sosiaalisen ulottuvuuden, ihmisten välisten suhteiden, vallankäytön ja "tunteiden politiikan" näkökulmasta teologisen pohdiskelun jäädessä taka-alalle. Valitun tutkimusotteen näkökulmasta tutkimuksen teoria-pohja on vahva. Eri asia on, nostaa-ko se esille lestadiolaisuuden erityislaatuisen roolin uskonnollis-teologisesti ja historiallisesti. Linjakumpun keskeisiin lähtökohtiin kuuluu Michel Foucault ja hänen valtateori-ansa. Kiinnostava näkökulma avau-